

Primljen 23. 5. 2002.
Prihvaćen 5. 6. 2002.

Арбатский Л.А.
**РУГАЙТЕСЬ ПРАВИЛЬНО, ИЛИ ДОВОЛЬНО
ТОЛКОВЫЙ СЛОВАРЬ РУССКОЙ БРАНИ**

VRIJEĐAJTE SE PRAVILNO

**(JEDNOJEZIČNI RJEČNIK
RUSKIH PSOVKI I UVREDA)**

М.: ООО Издательство Яуза ; ЗАО Издательство
ЗКСМО-Пресс, 1999. 272 с

*Rafaela Šejić**

Filozofski fakultet u Zadru

Rječnici ruskog jezika sve donedavno su bili „puritanski“, tj. nisu navodili pogrdne riječi, vulgarizme i sl. I kada bi netko učio ruski jezik samo čitajući rječnike, stekao bi dojam kako su Rusi jako pristojni, a psovanje i vrijeđanje im je strano. U novije vrijeme upravo je procvjetalo proučavanje ruskih žargona (npr. žargon kriminalnog miljea, žargon mladih, hipi – žargon i sl.). Istodobno su takve riječi došle pod povećalo lingvisti. Međutim, rijetko se može naći izdanje isključivo o psovka, kletvama, grdnjama, prijekorima, predbacivanjima i općenito uvredama izraženim jezikom. Od neprocjenjive je zato vrijednosti knjiga koja je nedavno objavljena i koja odaje „dužno poštovanje“ dosad od znatnosti diskriminiranom, a vrlo živom vokabularu.

U uvodu spomenutog rječnika autor iznosi kratku povijest ruskog psovanja, koje je tek „uz pomoć Huna“ krenulo uzlaznom linijom. Oni su, naime, iz latinskog, zajedno s riječima mač i šljem (меч, шелом), u ruski donijeli i riječ бронь, kasnije брань (polje bitke), te su psovke u biti riječi koje su se izvikivale na bojnopolju kako bi se izazivalo i vrijeđalo neprijatelja.

Autor ističe da su događaji u posljednjih pedeset godina potaknuli demokratizaciju jezika, smanjili rječnički fond, potaknuli prijelaz na jednostavnije semantičke oblike, čak lakonske. Ti su se procesi dotaknuli i literature, pa autor navodi 0, 0014% grubih riječi u priči *Sirota Liza* N. M. Karamzina do 99, 3% u nekim djelima J. Aleškovskog. Autor ističe pojavu devalvacije vulgarizama, naime, ono što se nekada smatralo smrtnom uvredom danas je stidljiv prijekor. Npr. do Revolucije izraz „pasji sin“ (сукин сын) smatrao se toliko nepristojnim da ga se u tisku zamjenjivalo kraticom „с.с.“

U rječniku se navodi 215 najčešćih uvreda i grubih riječi. Autor ih prema stupnju uvredljivosti razvrstava u četiri skupine. Najgrublje su „smrtno uvredljive“ riječi; potom „svakodnevna grubost“ – riječi koje se rabe u npr. javnom prijevozu, na tržnici, u obiteljskim svađama, (i kako autor duhovito upozorava) „u političkoj literaturi i znanstvenoj polemici“. Treća skupina su riječi manje gruba prijekora koje su „prikladne“ u razgovoru s djecom, policijom, ili nezaštićenim osobama. Četvrta skupi-

na je „dječje brbljanje” i odnosi se na izraze kojima se koriste školska djeca.

Iako je knjiga pisana duhovito pa čitatelj nekada posumnja u vjerodostojnost podataka, to je ipak ozbiljan, znanstveni rad. Osim filoloških informacija, on donosi brojne podatke o životu i povijesnim mjestima nastanka pojedinih riječi i izraza. Posebno su zanimljivi i dragocjeni primjeri koje navodi autor, a koji su vrlo raznoliki – od klasika ruske književnosti, citata iz izjava bjeloruskog predsjednika Lukašen-

ka, Vladimira Iljiča Lenjina, Marksa i Engelsa do pjesama iz kriminalnog miljea (блатные песни) i rugalica.

Knjigu možemo preporučiti ne samo kao rijetko štivo o spomenutoj temi, nego također kvalitetno i zanimljivo štivo. Praktički se može iskoristiti i na kolegiju leksikologije (o žargonu, o stilovima jezika i sl.). Sam autor, naravno, ne predlaže upotrebu takvih riječi, ali smatra, da bi oni koji ih koriste, trebali to činiti ispravno.